

تعاون و توسعه شهرستان نهاوند

اشاره :

این مقاله توسط جناب آقای مراد خیشوند رئیس محترم اداره‌ی تعاون و همکار محترمشان جناب آقای غلام‌عباس سوری تهیه شده و در پنجمین همایش سالانه‌ی نهاوندشناسی به عنوان مقاله‌ی برتر انتخاب گردیده است. در این جا بخش‌هایی از آن به اطلاع خوانندگان می‌رسد و ضمن تشکر از ایشان، امید است راهکارهای مطرح شده به همت اداره‌ی تعاون و همکاری مسئولان و همشهریان گرامی عملاً تحقق یابد و واحدهای تعاونی جایگاه مطلوب خود را در این شهرستان به دست آورند.

«فرهنگان»

ابتدا نگاهی به «توسعه»، «توسعه‌یافتگی» و «توسعه نیافتگی» ضرورت دارد. «توسعه» مفهومی چند بعدی دارد. حتی از دیدگاه جامعه‌شناسان طرفدار نظریه‌های کلاسیک، که بیش‌تر نگاهی اقتصادی به فرایند توسعه داشته‌اند و عوامل مادی و غیر مادی را در تحول نهادها و ساختارهای اجتماعی نام می‌برند، هم اکنون توسعه را فراگردی برمی‌شمرند که در بطن ساخت اجتماعی صورت می‌گیرد و بر ساخت اثر می‌گذارد و خود نیز از آن متأثر می‌شود و جهت آن رسیدن از وضع موجود به وضع مطلوب است. با این ویژگی‌ها می‌توان گفت توسعه عبارت است از تحول نهادها و ساختارهای جامعه، اعم از مادی و غیر مادی، به شیوه‌ای که توان و گنجایش بالقوه‌ی جامعه به

صورت بالفعل درآید و استعدادهای سیاسی و فرهنگی آن نیز از هر جهت بارور و شکوفا شود.

با توجه به این تعریف می‌توان دریافت که هر عاملی که به نوعی در برابر تحوّل نهادها و ساختارهای جامعه مقاومت می‌کند می‌تواند سبب «توسعه نیافتگی» آن جامعه باشد.

این عوامل چنان متعدد و پیچیده‌اند که گریز از آنها به سادگی ممکن نیست. راه حل‌هایی که در این زمینه ارائه شده، نیز به همین نسبت متنوع است. از جمله علل و عوامل توسعه نیافتگی موارد زیر را می‌توان نام برد:

۱- عوامل جغرافیایی و طبیعی

۲- دوگانگی اقتصادی

۳- تسلسل‌های باطل

۴- جمعیت و توسعه نیافتگی

علائم عقب ماندگی یا توسعه نیافتگی:

شاید به دلیل نواقص کاربرد ضوابط کمی در تبیین توسعه نیافتگی و یا شاید به دلیل جست‌وجوی راهی تازه بوده است که دسته‌ای دیگر از اقتصاددانان کوشش کرده‌اند تا علائم و مشخصه‌های عقب ماندگی را به جهانیان عرضه نمایند. از این شمار، می‌توان به نظرات کلودلوی اقتصاددان فرانسوی و جرالدمی‌یر از استادان دانشگاه استانفورد اشاره کرد.

کلودلوی در کتاب خود، موسوم به جهان سوم، برای تشخیص ممالک توسعه نیافته و عقب مانده علایمی را بر شمرده است که به ترتیب می‌توان از این علایم به صورت زیر یاد کرد:

- ۱- کثرت مرگ و میر، به‌ویژه بین نوزادان و کودکان
- ۲- نرخ بالای باروری و زاد ولد
- ۳- بدی وضعیت بهداشت و درمان
- ۴- مصرف مواد غذایی در سطح پایین، یا بدی وضع تغذیه
- ۵- کثرت تعداد بی‌سوادان جامعه
- ۶- پایین بودن مصرف انرژی روزانه
- ۷- کثرت تعداد بزرگ‌سالان
- ۸- زیر دست بودن زنان در جامعه، به‌ویژه از نظر اجتماعی
- ۹- ضعف طبقه‌ی متوسط
- ۱۰- به‌کارگیری کودکان در امر تولید، به‌عنوان کارگر
- ۱۱- کثرت گروه‌های اجتماعی، به‌ویژه از این جهت که اجزای اجتماع فوق‌العاده زیاد است.

ویژگی‌های یک اقتصاد صنعتی یا توسعه یافته از دیدگاه «می‌پو»:

- ۱- نیروی کار، با سواد و متحرک است و اغلب کارگران دارای مشغل هستند.
- ۲- اغلب زمین‌های موجود به زیر کشت رفته‌اند. *مطالعات فرنگی*
- ۳- تمامی بخش‌های اقتصادی جامعه به صورتی عمیق سرمایه را مورد استفاده قرار می‌دهند و به شکل سرمایه داری اداره می‌شوند.
- ۴- بخش کشاورزی در جوامع توسعه یافته کاملاً تجاری است و در قبال تغییرات قیمت‌ها یا پیشرفت‌های تکنیکی انعطاف پذیر هستند.
- ۵- بخش معدن دارای اندازه‌های محدود و معمولاً در دست شرکت‌های محلی است.
- ۶- در بخش صنعت، تنوع بسیار وجود دارد و صنایعی که با فلزات به تولید ماشین‌آلات و وسایل نقلیه‌ی سنگین می‌پردازند کاملاً مطرح هستند.

- ۷- درآمدهای دولتی بستگی شدیدی به مالیات‌های مستقیم دارد.
- ۸- مخارج دولتی عبارت است از پرداخت کمک و اعانه، جهت برقراری تأمین اجتماعی و حمایت از محصولات کشاورزی.
- ۹- صادرات این جوامع شامل محصولات بسیاری است که برای آن‌ها بازارهای داخلی هم وجود دارد.
- ۱۰- واردات آن‌ها شامل انبوهی از تولیدات اولیه است و برای محصولات وارداتی ککش تقاضا نسبت به درآمد چندان زیاد نیست.
- ۱۱- جریان‌های سرمایه‌ای بلند مدت و بازپرداخت سود آن‌ها در درجه‌ی دوم اهمیت قرار دارند.
- ۱۲- توزیع در آمد حدوداً برابر است و محدود افرادی یافت می‌شوند که در سطح حداقل معیشت زندگی کنند.
- ۱۳- مخارج مصرفی خانوارها برای تغذیه چندان حائز اهمیت نیست و تولید انبوه و استاندارد شده کاملاً میسر است.
- ۱۴- عرضه‌ی پس اندازها از طریق بازار سرمایه قابل تحرک است.
- ۱۵- سرمایه‌گذاری‌ها در سطح بسیار بالاست.
- ۱۶- در بخش تجارت، به دلیل کشش‌های درآمدی، هیچ‌گرایشی خواه از نوع حاد یا مزمن به سوی ایجاد کسری تراز پرداخت‌ها وجود ندارد.
- ۱۷- رشد جمعیت آهسته‌تر است.
- ۱۸- شهروندان جوامع صنعتی نسبت به معیارهای زندگی موجود در خارج حساسیت چندان‌ی ندارند.
- معیار تشخیص جوامع و مناطق مختلف از لحاظ توسعه یافتگی و توسعه نیافتگی به‌طور وسیعی نسبی است و نمی‌توان جوامعی را در مقایسه با جوامع دیگر توسعه یافته و یا توسعه نیافته عنوان کرد. به‌طور مثال کشور قطر و یا کویت با توجه به درآمد سرانه‌ی

بالایی که دارند باید در ردیف کشورهای توسعه یافته قرار گیرند. ولی آیا واقعاً این گونه است؟ «پل باران» استاد سابق دانشگاه استانفورد، که به سال ۱۹۶۴ وفات یافت، از اقتصاد دانان سوسیالیست است و به هنگام اشاره به موانع توسعه، خصیصه‌های ممالک عقب مانده را مورد اشاره قرار می‌دهد از جمله:

توزیع بسیار نابرابر کل درآمد یا ثروت در این جوامع، کمبود فرصت‌های سرمایه گذاری، فقدان وجوه لازم برای سرمایه گذاری، وجود نیروی انسانی بیکار، غیرشاغل یا شاغل غیر مؤثر، پایین بودن سطح زندگی و تجارت خارجی تک محصولی.

پس می‌توان نتیجه گرفت که مجموعه‌ی علائم بر شمرده شده بهترین مشخصه‌های هستند که توسعه یافتگی، توسعه یافتگی و یا درجه‌ی توسعه را تبیین کرده است و شناخت لازم را در این زمینه به دست می‌دهند.

«هانس سینگر» اقتصاددان سازمان ملل می‌گوید کشور عقب مانده مانند یک زرافه است. زیرا توصیف آن بسیار دشوار است، اما هر وقت که یکی از آن‌ها را ببینید آن را خواهید شناخت.

تعاون و توسعه:

بر اساس احکام مقرر در قانون اساسی، سرانجام قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در نیمه‌ی اول سال ۱۳۷۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. ویژگی‌ها و امتیازات این قانون موجب شده است تا تاریخ تصویب آن به عنوان مبدأ تاریخ آخرین دوره‌ی وضع و تصویب قوانین تعاونی در ایران قرار داده شود.

به موجب این قانون برای نخستین بار در طول تاریخ پیدایش و توسعه و ترویج تعاونی‌های ایران به منظور کمک به تحقق اهداف تعاونی، آموزش، حمایت، پشتیبانی و نظارت بر فعالیت تعاونی‌های کشور، وزارت‌خانه مستقلی به نام وزارت تعاون، از ابتدای سال ۱۳۷۱ تشکیل شد و شروع به فعالیت نمود، از زمانی که وزارت تعاون با انحلال

سازمان‌های متعدد تعاونی، و انتقال پرسنل، اموال و تعهدات آن‌ها به این وزارت خانه تشکیل گردید، موجبات توسعه و ترویج تعاون، به صورتی که هیچ‌گاه در گذشته میسر نشده بود، فراهم گردید و نهضت واقعی تعاون در ایران عملاً از سال ۱۳۷۱، که وزارت تعاون تشکیل گردید، شروع شده و ادامه یافته است. هم اکنون حدود ۶۰۰۰۰ شرکت تعاونی در ایران در زمینه‌های مختلف «تولیدی» و «توزیعی» مشغول به فعالیت هستند.

برخی معتقدند تعاون یک ابزار یا اهرم بسیار مناسب برای توسعه اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود. دکتر سالارزاده عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی می‌گوید: تعاون می‌تواند همگام با سیاست‌های دولت در بهبود شرایط زندگی، کار، تولید و بالابردن سطح درآمد و وضعیت اجتماعی مردم مؤثر باشد. از این راه بار هزینه‌های دولت کاهش می‌یابد و به تدریج شرایط توسعه فراهم می‌شود.

قشرهای گوناگون مردم می‌توانند خود در مسائل اجتماعی و اقتصادی تصمیم‌گیرنده باشند و متناسب با برنامه‌های عمومی، اداره‌ی امور مربوط به خود را بر عهده گیرند. بدین لحاظ جوامع و کشورهای در حال توسعه سعی می‌کنند نوعی نظام اقتصادی و اجتماعی برقرار کنند که علاوه بر کارآمد بودن آن، به تحقق عدالت اجتماعی نیز کمک کند و برای بخش تعاون مقام خاصی را در نظر می‌گیرند. نظام تعاونی در سیستم اقتصادی و اجتماعی کشور ما به عنوان نوعی شیوه‌ی اقتصادی و اجتماعی سوم است که میان نظام سرمایه داری غربی و روش دولتی و متمرکز انتخاب می‌شود.

دکتر ابراهیم رزاقی، استاد دانشکده‌ی اقتصاد دانشگاه تهران، معتقد است در کشورهای صنعتی اقتصاد آن‌ها با خصوصی‌سازی پیش نمی‌رود. آلمان، آمریکا، سوئد، نروژ، فرانسه، انگلیس، اقتصادشان به ویژه از نظر اشتغال وابسته به تعاونی است. در کشورهای مثل ژاپن، مالزی، سنگاپور و ... اگر تعاون نباشد چرخ اقتصادشان حرکت نمی‌کند و همچنین اظهار می‌دارد تعاونی به نفع خرده پاهاست و روند جهانی شدن،

به خصوص‌سازی دولتی، صدمه می‌زند. اما به تعاونی نمی‌تواند ضربه بزند زیرا انعطاف‌پذیری زیادی دارد.

روماتو پرودی رئیس کمیسیون اروپا خطاب به همایش تعاون اروپا در روز ۱۳ فوریه ۲۰۰۱ در بروکسل چنین بیان کرد: «استعداد تعاونی‌ها برای یکپارچه نمودن رویکرد کارآفرینی با ارزش‌ها و مسئولیت‌پذیری بخش دولتی و جامعه‌ی مدنی، تعاونی‌ها را به یکی از ضروریات الگوی اقتصادی و اجتماعی اروپا تبدیل نموده است. شایان ذکر است، در اروپا ۱۸۰۰۰۰ تعاونی با ۸۰ میلیون نفر عضو و بیش از ۳/۲ میلیون شغل ایجاد شده، در این بخش وجود دارد.»

دکتر مهدی طالب معتقد است در کشورهای جهان سوم که دارای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌بضاعت است، درد آن‌ها را غیر از تعاونی چیز دیگری نمی‌تواند چاره‌کننده، اما به شرطی که تعاونی واقعی تشکیل شود، نه تعاونی دلالتی و واسطه‌ها. اصولاً امروزه موج سوم کشورهای «کم‌تر توسعه یافته» را تعاون می‌دانند. (ماهنامه‌ی تعاون، شماره‌ی ۱۲۸، ص ۵۳ و ۵۴)

با توجه به این که موضوعات اصلی کشور [در تعاون و توسعه] تولید، ارزش افزوده، اشتغال، تورم، نارسایی ساختارهای اجتماعی، صادرات، و توزیع ناعادلانه در آمد است، در یک طبقه‌بندی کلی علل و عوامل بروز مشکلات در این موضوعات را به دو گروه کلی خارجی و داخلی می‌توان تقسیم کرد. یکی مسائل و مشکلات ناشی از سیاست‌ها و تحولات اقتصادی و سیاسی جهان بر اقتصاد کشور که خارج از موضوع بررسی این مقاله است. دیگر عوامل و علل داخلی مشکلات اقتصادی کشور که به اختصار مورد اشاره قرار می‌گیرد.

گرچه عوامل تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بسیاری ریشه در مسائل اقتصادی جاری کشور و به تبع آن شهرستان نهاوند دارند، با این حال ساختار و

ترکیب فعلی اقتصاد کشور تأثیر قابل توجهی در وجود، حضور و ادامه‌ی مشکلات اقتصادی فوق‌الذکر دارد.

با این‌که در اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی برای اقتصاد کشور پیش‌بینی شده است، با این‌حال سهم بخش‌های فوق‌الذکر، به‌رغم گذشت بیست‌سال از پیش‌بینی مزبور، هنوز بسیار نامتناسب است و سهم و نقش اصلی اقتصاد کشور را بخش دولتی با بیش از ۷۰٪ سهم در اقتصاد ملی ایفا می‌کند.

از طرف دیگر بخش خصوصی گرچه از بهره‌وری بیش‌تری، در مقایسه با بخش دولتی، برخوردار است، اما ویژگی‌هایی به این شرح دارد:

میل به کسب سود و مازاد عملیاتی بیش‌تر و توزیع آن بین صاحبان سرمایه، فقدان یک نظام مالیاتی و نظارتی جامع و هدفمند، تمرکز بیش از حد ثروت و مواهب توسعه در نزد گروهی محدود و...

بدیهی است که تولید بیش‌تر و با کیفیت بالاتر، ایجاد سود و ارزش افزوده و افزایش بهره‌وری، گرچه لازمه‌ی رشد اقتصاد و در جهت تحقق توسعه‌ی اقتصادی است، اما در عین حال موجب عارضه‌ی نارسایی در توزیع درآمدها و تضعیف عدالت اجتماعی خواهد شد و چون کنترل و نظارت بخش دولتی بر عملکرد و فرآیند بخش خصوصی از طریق اجرای قوانین مالیات، تأمین اجتماعی، بارزگانی خارجی و...، حداقل در کشور ما، ضعیف و ناکارآمد است، در نتیجه توسعه‌ی بخش خصوصی به تنهایی هدف و آرمان دوم نظام توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را، که بسط عدالت اجتماعی است، معمولاً و به‌گواهی عملکرد سال‌های گذشته و برخی جهات دیگر، تأمین نمی‌کند.

به دلایل یاد شده، برای مقابله با مسائل اقتصادی و اجتماعی کشور و سامان‌دهی اقتصاد در چارچوب اصلاح و بهبود اساسی ساختار اقتصادی کشور، همراه با کوچک‌تر

و کارآمدتر شدن بخش دولتی و توسعه‌ی هدفمند و همراه با نظارت بخش خصوصی، توسعه‌ی بخش تعاونی به عنوان رویکرد جدیدی برای تحقق توسعه‌ی اقتصادی همراه با بسط عدالت اجتماعی مطرح می‌شود.

در ارتباط با ضرورت توسعه‌ی بخش تعاون در اقتصاد کشور سه مشخصه‌ی مهم به شرح زیر خاطر نشان می‌شود:

(۱) در اصل ۴۴ قانون اساسی، بخش تعاون به عنوان دومین بخش اقتصاد کشور تعیین شده است.

(۲) رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران، در بیانات مورخ ۷۷/۲/۲۱، فرموده‌اند: «اساسی‌ترین و منطقی‌ترین و بنیادی‌ترین کارهایی که می‌تواند در این کشور برای استقرار عدالت انجام گیرد، تعاون است. بایستی ما حداقل ده برابر وضع فعلی، رشد و گسترش و کیفیت برای مجموعه تعاونی کشور در نظر بگیریم. منظورم در یک برنامه‌ی بیست‌ساله نیست، بلکه اگر تلاش و همت کنید در این برنامه‌ی سومی که در آینده‌ی نزدیک در انتظارش هستیم واقعاً شما می‌توانید این گونه برنامه ریزی کنید.»

(۳) در طرح سامان‌دهی اقتصاد کشور که توسط رئیس جمهوری محترم پیشنهاد شده است تقدم عدالت اجتماعی در کنار سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه اقتصادی مورد تأکید قرار گرفته است.

راهکارهای توسعه‌ی شهرستان‌ها:

اکنون به بررسی راه‌های توسعه‌ی شهرستان‌ها، در بخش‌های مختلف کشاورزی، صنعتی، معدنی، خدماتی و ... از طریق «بخش تعاون» می‌پردازیم و یادآور می‌شویم هرچه امکان مشارکت مردم در این بخش بیش‌تر گردد تحقق توسعه‌ی پایدار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن بیش‌تر خواهد شد.

ابتدا به اولویت‌های توسعه‌ی بخش کشاورزی در برنامه‌ی سوم، با توجه به قابلیت‌ها و محدودیت‌های اصلی آن، می‌پردازیم:

۱) تبدیل زمین‌های دیم به آبی، با توجه به این که در سطح استان پیش‌بینی گردیده است ۱۲۰۰۰۰ هکتار اراضی دیم به آبی تبدیل شوند. بنابراین می‌توان قسمت زیادی از زمین‌های دیم شهرستان نهاوند را که حدوداً ۳۵۰۰۰ هکتار است به آبی تبدیل نمود و در قالب شرکت‌های تعاونی با استفاده از تسهیلات بخش تعاون، که دارای سود پایین است و برای شرکت‌های تعاونی کشاورزی مزایای فراوانی، از جمله معافیت مالیاتی خواهد داشت، رونق و توسعه‌ی این بخش مهم را فراهم ساخت.

۲) پیش‌بینی می‌شود جمعیت دامی در استان به میزان ۵۴۸۲۰۰ واحد دامی در پایان برنامه افزایش یابد. لذا می‌توان با استفاده از امکانات بالقوه و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی به ایجاد واحدهای پرورش گوساله‌ی پرواری، گاو شیری، بره‌ی پرواری و شترمرغ اقدام نمود.

در این بخش نیز اداره‌ی تعاون نهاوند، در جهت تشکیل شرکت‌های مذکور و اعطای تسهیلات مورد نیاز، اعلام آمادگی می‌نماید. با توجه به این که پیش‌بینی می‌شود در سطح استان همدان افزایش‌هایی به شرح زیر خواهیم داشت: تولید شیر خام و گوشت قرمز به میزان ۱۷۶۰ تن، اصلاح نژاد و ترویج مرغ بومی به میزان ۱۳۴۳ هزار قطعه، اجرای عملیات اصلاح نژاد گاو و گوسفند به ترتیب به تعداد ۵۷۰۸ و ۲۴۹۸۱ رأس، اجرای عملیات واحدهای پرواری گاو شیری، گوساله و بره به ترتیب ۶۶۸ و ۹۲۰ و ۱۰۹۹ واحد. همچنین آغاز عملیات احداث ۳۷۱۹ واحد مرغ گوشتی، ۳۳۱۹ واحد مرغ تخم‌گذار، ۲۶ واحد مرغ مادر و ۲۶ واحد پرورش پולت و همچنین احداث ۱۱۷۳۱ واحد پرورش زنبور عسل و ۲۰ واحد پرورش ملکه. بنابراین با استفاده از زمینه‌های فوق که همگی قابلیت اجرا در سطح شهرستان نهاوند را دارند می‌توان به توسعه و افزایش اشتغال کمک نمود.

۳) در مورد ایجاد و توسعه‌ی زیربناهای پرورش آبزیان، با توجه به استعداد بالقوه‌ی شهر نهاوند و وجود سراب‌هایی چون گاماسیاب، فارسبان، کیان و ملوسان، همچنین رود گاماسیاب و نیز احداث و گسترش سایت‌های پرورش ماهی سردابی و گرمابی، مواردی در برنامه‌ی توسعه‌ی سوم به شرح زیر پیش‌بینی گردیده است:

- ۱- احداث سایت‌های پرورش ماهی سردابی گاماسیاب، کیان، فارسبان، کنگاورکهنه به ترتیب در ۵ و ۳ و ۲ و ۱/۵ هکتار
 - ۲- احداث مزارع انفرادی پرورش ماهی گرمابی و سردابی به ترتیب در ۱۶۷۰ هکتار و ۴۲/۵ هکتار، که در حال اجراست.
 - ۳- اجرای طرح‌های مدار بسته‌ی سردابی و گرمابی، که با استفاده از تسهیلات بخش تعاون قابل اجراست.
 - ۴- همچنین ایجاد کارخانجات مربوط به تولید بچه ماهی قزل‌آلا و غذای ماهی و همچنین محصولات کنستانت‌تری ماهی
- ۴) ایجاد شرکت‌های مرتع‌داری و جنگل‌کاری، جهت استفاده‌ی بهینه از منابع شهرستان، با توجه به این که در برنامه‌ی سوم، مواردی به شرح زیر در سطح استان همدان، اجرا خواهد شد:
- عملیات اجرایی ۳۰۶۲ هکتار جنگل و ۳۲۳ هکتار بوته‌کاری و بونه‌کاری، کشت مستقیم در ۷۶۰۰ هکتار، قرق در ۷۶۰۰ هکتار و تبدیل دیمزار به مرتع در ۸۹۵۶ هکتار.
- ۵) در بخش زراعت می‌توان به ایجاد شرکت‌های تولید علوفه، کشت گیاهان گلخانه‌ای، گیاهان دارویی و پرورش گل تزئینی پرداخت. با توجه به این که پیش‌بینی شده است در پایان برنامه‌ی سوم، سطح زیر کشت علوفه در استان به ۳۶۰۰۰ هکتار افزایش یابد. بنابراین قسمت قابل توجهی از این ظرفیت را می‌توان در شهرستان نهاوند به اجرا در آورد.

۶) ایجاد باغات گردو، انگور، بادام و محصولات هسته دار، با توجه به آب و هوای خوب و زمین های مستعد و استعداد بالقوه‌ی شهرستان
 ۷) در بخش خدمات دام و طیور می توان به ایجاد شرکت های تعاونی یا خصوصی در زمینه‌ی ایجاد واحدهای دام پزشکی، ایجاد کلینیک های پزشکی و ایجاد کشتارگاه صنعتی دام و طیور، به توسعه‌ی این بخش و بالا بردن بهداشت و سلامت دام ها و همچنین سلامت محیط کمک کرد.

۸) مهم ترین بخش پس از کشاورزی، بخش صنعت است که با توجه به اولویت بندی هایی که انجام می گیرد، قابل اجرا خواهد بود. بنابراین می توان، با توجه به ظرفیت های شهرستان در زمینه های مختلف، به ایجاد کارخانجات صنعتی اقدام نمود، از قبیل ایجاد صنایع تبدیلی (تولید آب میوه، کمپوت و کنسرو، بسته بندی محصولات باغی، بسته بندی خشکبار و عسل) برای محصولات زراعی و دامی و گسترش واحدهای صنایع دستی (فرش، چوب، منبت، سفال، سرامیک، چرم، شیشه و سنگ های مختلف). در زمینه‌ی ساختمانی نیز می توان برای ایجاد واحدهای تولید کاشی، آجرنما، سفال سقف و عایق های مختلف و سایر طرح های قابل اجرا، اهتمام ورزید.

ایجاد شهرک صنعتی و استقرار صنایع در این شهرک از اولویت هاست. با توجه به این که در برنامه‌ی سوم توسعه پیش بینی شده است تعداد شهرک های صنعتی این استان از شش به ده افزایش یابد. با توجه به این که شهرستان نهاوند فاقد شهرک صنعتی است، لزوم احداث آن کامل ضروری است.

صنایعی که ایجاد آن ها در برنامه‌ی سوم توسعه برای استان پیش بینی گردیده به شرح زیر است:

۱- تولید پودر سیر، پودر سیب زمینی، نشاسته و چپیس، به ترتیب سه و چهار و سه کارگاه

۲- ایجاد و توسعه‌ی سی‌وشش کارگاه در زمینه‌ی تولید پودر یونجه ، خوراک دام و طیور ، بسته بندی کشمش ، انواع سس و رب گوجه فرنگی ، تولید بسته بندی عسل و تولیدات مشابه

۳- ایجاد ۷۰۰ کارگاه در زمینه‌ی تولید شیر خشک صنعتی ، کنسنتره‌ی آب میوه ، دی‌کلسیم فسفات ، فرش دستباف ، گلیم و جاجیم ، مبلمان ، مصنوعات چرمی ، سفال و سرامیک

۴- دایر کردن کارگاه‌هایی برای بسته بندی شیرهای انگور ، کارخانه‌ی پودر کربنات کلسیم ، پودر سیلیس ، ظروف شیشه‌ای و اسانس عرقیات گیاهی همچنین می‌توان با ایجاد شرکت‌های تولید گیاهان دارویی ، با توجه به استعداد بالقوه‌ی شهرستان و نیز ایجاد واحدهای پرورش شترمرغ ، قدم‌هایی در جهت توسعه‌ی شهرستان برداشت.

۹) بخش معادن - با توجه به این که در پایان برنامه‌ی سوم توسعه پیش‌بینی گردیده است ، وسعت مطالعات اکتشافی ، به تفکیک مراحل مختلف در مقیاس‌های متفاوت ، از ۲۱۰/۴ کیلومتر مربع در ابتدای برنامه‌ی سوم به ۲۴۱۱/۸ کیلومتر مربع افزایش یابد و همچنین قرار است تعداد گواهی کشف صادر شده از شش فقره در سال پایه به ۵۳ فقره در پایان برنامه افزایش یابد ، در این صورت معادن این شهرستان می‌تواند از پیشرفت چشمگیری برخوردار گردد.

طبق پیش‌بینی در برنامه‌ی سوم معادن استان ، باید این افزایش‌ها حاصل شود:

۱- معادن فعال از ۷۸ کارگاه به ۱۰۸ کارگاه ۲- طول راه‌های اختصاصی دسترسی به معادن و طول خطوط انتقال برق اختصاصی از ۸۶/۴ به ۱۶۰ کیلومتر ۳- میزان برق رسانی به معادن از ۱۰۰۰ کیلووات به ۱۵۰۰ کیلووات ۴- آب رسانی به معادن از ۲۶۱ لیتر در ثانیه به ۴۵۳ لیتر در ثانیه ۵- تولیدات مهم معدنی از ۹۶۶۶۵۱ تن به ۹۸۸۶۵۱ تن

۶- صادرات مواد معدنی دانه بندی موزائیکی و سنگ تزینی از ۴۰۰۰۰ تن به ۵۷۰۰۰

تن

۱۰) در مبحث بازرگانی که یکی از مهم ترین پایه های توسعه است، می توان با ایجاد شرکت های مدیریت صادرات، به توسعه صادرات در شهرستان و به تبع آن به بالا رفتن تولید و درآمد سرانه کمک نمود. همچنین در برنامه ی سوم توسعه پیش بینی گردیده است ظرفیت سردخانه ها و انبارهای فنی و سنتی افزایش یابد. البته این امر به سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی امکان پذیر خواهد بود.

۱۱) در بخش خدمات، که در واقع سیستم تکمیل کننده ی تولید است، باید به این موارد توجه کرد:

خدمات اینترنتی و اطلاعاتی، جهت ارتقای فرهنگ عمومی مردم و استفاده در بخش های مختلف تولیدی و اقتصادی - بازرگانی و غیره ...

ایجاد شرکت های ارائه ی خدمات مهندسی - کشاورزی که به امر تولید کمک می کنند. ضمناً در این بخش می توان با ایجاد واحدهای فرهنگی، هنری، ورزشی، سینما، استخر شنا، و واحدهای سیاحتی و تفریحی و واحد توزیع مواد غذایی و ... اقدام نمود.

نتیجه:

با توجه به مطالبی که در مورد توسعه یافتگی و یا توسعه نیافتگی بیان گردید چنین استنباط می شود که شهرستان نهاوند جزء هیچ یک از موارد فوق الذکر نیست. بلکه به عنوان قسمتی از این کشور، که در حال توسعه است، به حساب می آید. حال برای شناخت بخش هایی که کم تر توسعه یافته اند نیاز به بررسی و سرمایه گذاری بیش تر است. بی شک جهت رفع مواردی چون بیکاری و نرخ بالای رشد جمعیت و همچنین بالا بردن

درآمد سرانه و انجام پس انداز و سرمایه‌گذاری، نیاز به برنامه ریزی و تمهید مقدماتی است که به طور مفصل قبلاً بیان شد.

حال باید یک نکته مهم را یاد آوری نمود و آن این که راه گریز از بحران فعلی و دستیابی به رفاه اقتصادی و اجتماعی مستلزم بالا رفتن این فکر و این فرهنگ است که همه‌ی اقشار جامعه از کارگر و کارمند گرفته تا مسئولین شهر باید بکوشند تا تولید در این شهرستان به حد اعلای برسد. فقط و فقط باید تولید کرد. البته نه تولیدی که منجر به زیان و ورشکستگی گردد. بنابراین بالا رفتن علم مدیریت و به ویژه مدیریت بازاریابی و نیز بررسی کارشناسانه‌ی اقتصادی و ایجاد شرکت‌های مدیریت صادرات جهت صدور کالاها‌ی تولیدی یکی از مهم‌ترین کارهایی است که باید صورت گیرد.

امید است با استفاده از توانمندی‌های بخش تعاون در جهت ایجاد و رونق شرکت‌های مختلف تولیدی، توزیعی، صنعتی، کشاورزی، و خدماتی، بتوان به رشد و توسعه‌ی اقتصادی این شهرستان و همچنین گسترش عدالت اجتماعی کمک نمود. به امید روزی که همه‌ی اقشار زحمت‌کش این شهرستان بتوانند از مواهب و نعمت‌های الهی بهره‌مند شوند و هیچ خانواده‌ای آرزوی سیر شدن شکم خود را نداشته باشد.

منابع و مآخذ:

- ۱- کتاب توسعه‌ی اقتصادی، تألیف دکتر عبدالله جیروند ۲- برنامه‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان همدان، نشر سازمان مدیریت و برنامه ریزی ۳- ماهنامه‌ی تعاون، شماره‌گان ۸۷، ۹۴، ۱۰۴، ۱۰۷، ۱۲۲، ۱۲۶ ۴- آمارنامه‌ی استان همدان، نشر سازمان برنامه و بودجه استان ۵- وضعیت اقتصادی- اجتماعی شهرستان نهاوند، نشر سازمان برنامه و بودجه‌ی استان همدان، تیر ماه ۱۳۷۸ ۶- نشریه‌ی شماره‌ی ۳۴ سازمان مرکزی تعاون کشور، با عنوان نقش تعاون در توسعه اجتماعی، اقتصادی